

Kulturdepartementet ved
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 24. september 2021

Høring – NOU 2021:3 Barneliv foran, bak og i skjermen og forslag til endringer i bildeprogramloven

Redd Barna viser til Kulturdepartementets brev av 25. juni med forslag til endringer i bildeprogramloven og NOUen 2021:3 *Barneliv foran, bak og i skjermen. Utvalg for beskyttelse av barn og unge mot skadelig medieinnhold- med særlig fokus på pornografisk og seksualisert innhold*. Vi takker for muligheten til å gi en høringsuttalelse.

Redd Barna arbeider både nasjonalt og internasjonalt for å innfri barns rettigheter som nedfelt i FNs barnekonvensjon. Vårt Norgesprogram har lang erfaring med arbeid for å styrke barns rett til beskyttelse mot vold og seksuelle overgrep i tilknytning til deres bruk av internett. Redd Barna arbeider med å gi barn, foreldre og voksne som jobber med barn og ungdom kunnskap og veiledning om positiv, ansvarlig og trygg nettbruk. Vi utvikler ny kunnskap om ulike typer nettrisikoen med særlig vekt på unges egne perspektiver og løsningsforslag, og vi er pådrivere for bedre strukturer for innfrielse av barns rett til informasjon, deltakelse og beskyttelse i et stadig mer digitalisert samfunn.

Vi har følgende kommentarer:

Forslag til endringer bildeprogramloven

Redd Barna mener at Medietilsynets notat, *Forslag til revisjon av bildeprogramloven med utkast til lovtekst*, gir en god begrunnelse for hvorfor loven bør revideres.

Vi mener videre at Medietilsynet gir gode argumenter for å fjerne Medietilsynets nåværende oppgave med forhåndsgodkjenning av filmer som skal vises på kino. Det er forståelig at Medietilsynet mener at det er ønskelig å lage regler som er plattformnøytrale, og som sikrer likebehandling mellom ulike distribusjon- og visningsplattformer.

Redd Barna har ikke en uttalt mening om utforming og organisering av hvordan dette skal gjøres i praksis. Likevel stiller vi spørsmål om hvilke konsekvenser det vil ha for Medietilsynets rolle med å lage retningslinjer og føre tilsyn, dersom de mister rollen som et fagorgan som vurderer aldersklassifisering av film. Det å ha oppgaven med å vurdere filmer ut fra hva som er skadelig for barn i ulike aldre, gir kompetanse som er viktig for å kunne videreutvikle retningslinjer og ha troverdighet i rollen som et tilsyn. Vi vil understreke at dette er kompetanse som utvikles over tid, siden aldersgrenser må settes i lys av stadig ny kunnskap om barns utvikling og modenhet, kunnskap om film, mediepåvirkning og barns internettbruk samt sosiale og kulturelle forandringer i samfunnet. Redd Barna vil understreke at det er viktig å ha et kompetansemiljø som kan vurdere medieinnhold i lys av barns

rett til informasjon og rett til beskyttelse mot skadelig medieinnhold. I tillegg vil vi påpeke at selv om Medietilsynet bare fastsetter aldersgrenser for kinofilmer, er disse viktige fordi tilsynets vurderinger er uavhengig av kommersielle interesser, i tillegg til at det kan hjelpe andre distributører til å fortolke og forstå retningslinjene.

For å sikre at det utvikles gode retningslinjer for fastsetting av aldersgrenser og god etterfølgelse av disse, er det viktig å styrke Medietilsynets kapasitet og ressurser, slik at de kan være et kompetansemiljø, drive kontinuerlig kompetanseheving hos distributørene, videreutvikle faglig funderte skadelighetskriterier, og ikke minst styrke sin rolle som tilsynsmyndighet. Vi mener det er riktig at Medietilsynet i hovedsak støtter seg til myke sanksjoner, men Medietilsynet fram i tid må også rå over et bredere sett med sanksjonsmuligheter. Vi støtter notatets anbefaling om å bruke tildelingsbrevet til Medietilsynet for å styrke deres tilsynsmyndighet.

Kommentarer til NOUens mandat

Redd Barna støttet *Dokument 8:74 S (2016-2017)* forslaget om å utnevne et tverrfaglig utvalg som hadde formål å legge fram nye tiltak som i større grad beskytter barn mot pornografi og økt seksualisering på en høring i Stortinget. Redd Barna har forståelse for at oppfølgingsansvaret for dette (Vedtak 892) ble overført fra Justis- og beredskapsdepartementet til Kulturdepartementet, som på det tidspunktet hadde ansvar for koordinering for arbeid med barns digitale hverdag. Likevel ble vi, med utgangspunkt i vårt arbeid med å forebygge vold og seksuelle overgrep mot barn, skuffet over at ikke Barne- og familiedepartementet som har det overordnet ansvaret for arbeid med barns rettigheter og koordineringen av arbeid med vold og seksuelle overgrep, ble tildelt oppfølgingsansvar for vedtaket. Vi mener dette kunne ha bidratt til en utredning som fokuserte mer på hvordan pornografi påvirker unges liv i praksis, og hvordan pornografi kan påvirke unges seksuelle helse, deres syn på kjønnsroller og deres forståelse av hva forskjellen på sunn og normal seksualitet og hva som er skadelig seksuell atferd, og hvem som er mest sårbare for å ta skade av å bruke pornografi. Dette kunne ha bidratt verdifull innsikt til arbeidet med å følge opp *Strategien for bekjempelse og forebygging av internettrelaterte overgrep. Nasjonal strategi for samordnet innsats*¹

Siden oppfølgingsansvaret for vedtaket har vært forankret i Kulturdepartementet mener vi at utredningen gir et for ensidig søkelys på forståelser av skadelighetsbegrepet, og balansen mellom hvordan beskyttelse mot skadelig medieinnhold må avveies mot andre rettigheter som ytrings- og informasjonsfrihet og personvern/privatlivets fred. Det at utvalget fikk to tilleggsspørsmål som omhandlet Barneombudets klagerett på aldersgrenser på film og vurdering av forhåndsklassifisering etter bildeprogramloven gjorde det at dette perspektivet, etter vår oppfatning, fikk altfor stor plass i utredningen.

Vi vil understreke at vi likevel mener at alle syv spørsmål som ble stilt er relevante og interessante, og vi vil særlig trekke fram at vi er glade for at mandatet hadde et eget punkt om å innhente barn og unges egne erfaringer og vurderinger, og at punkt 6 i mandatet definerte et viktig mål for utredningen:

Kartlegge omfanget av barns egen produksjon, publisering og deling av seksualiserte bilder (eller annet skadelig eller alvorlig skadelig innhold) på elektroniske plattformer. Utvalget skal videre vurdere mulige skadevirkninger av slik aktivitet, særlig for som selv er avbildet, samt mulige tiltak for å forebygge slike skadevirkninger.

Dette er viktig i lys av at seksuelle overgrep skjer i tilknytning til at unge selv produserer seksualisert innhold, noe som framgår av Kriposrapporten, *Barn som selger egenprodusert overgrepsmateriale. En beskrivelse av fenomenet*

¹ https://www.regjeringen.no/contentassets/2915ff68eb2849edb3218055be32d8cb/strategi-mot-internettrelaterte-overgrep-mot-barn_uu.pdf

og omfanget². Redd Barna rapportene *Et skada bilde av hvordan sex er. Ungdoms perspektiver på porno*³ og *Hvis du liker meg, må du dele et bilde. Ungdoms perspektiver på deling av nakenbilder*⁴ viser at produksjon og deling av seksualisert innhold kan skje frivillig, under press og manipulering, eller som følge av trusler, og at ungdom selv sier at bruk av pornografi fører til økt press til å produsere og dele seksualiserte bilder. Samtidig fortalte ungdom at det foregår bytte og salg av egenprodusert innhold på de arenaene de bruker for å finne pornografisk innhold. Det er behov for mer kunnskap om mulige skadevirkninger av dette, om omfanget av barns egenproduksjon, og hva som kan være mulige tiltak for å forebygge skadevirkninger.

Som det framgår av mandatet peker forslagsstillerne til *Dokument 8:74 S (2016-2017)* på to ulike strategier for beskyttelse av barn mot pornografi – på den ene siden kunnskapsformidling og forebyggende tiltak, og på den andre siden blokkering og filtrering av digitale kilder. Vi mener det er positivt at utredningen velger strategien om å bruke informasjon og holdningsskapende arbeid for å beskytte barn mot pornografi. Vi mener imidlertid at det var en svakhet at forslagsstillerne bare beskrev restriksjoner gjennom å begrense barns tilgang til skadelig innhold. Forslagstillerne fikk ikke synliggjort den sentrale rollen enkelte nettaktører og pornobransjen har i å bidra til spredning av pornografisk og seksualisert innhold blant unge. Dette er aktører som bør stilles til ansvar, og deres virksomheter bør gjenstand for bedre regulering.

Kommentarer til utvalgets arbeid

Vi mener at utvalget har gjort et grundig arbeid og bidratt til oppdatert og solid kunnskap om grenseoppgangen mellom barns rett til informasjon og ytringsfrihet, og barns rett til beskyttelse mot skadelig medieinnhold. Vi mener det nå foreligger en grundig utredning som tydeliggjør barns internetrelaterte mediebruk, der de selv produserer og deler innhold på nett. Utvalget viser at skade og risiko knyttet til mediebruk er komplekst og sammensatt. Utredningen dokumenterer at det å sortere og klassifisere ulike type medieinnhold, har begrensninger i dagens mediebilde.

Utvalget har gjort et grundig arbeid med å innhente kunnskap fra ulike fagmiljøer, organisasjoner og myndighetene, og de har bidratt til ny forskning. Utvalget har snakket med aktører som arbeider direkte med ungdom, og de har gjennomført skolebesøk. Likevel mener Redd Barna at det burde vært lagt enda mer vekt på å innhente barns egne perspektiver.

Når det gjelder oppfølging punkt 6 i mandatet som handlet om barns egenproduserte innhold, både når det gjaldt skadevirkninger og forslag til tiltak, hadde vi ønsket oss at utvalget i tillegg til å snakke med flere ungdom, hadde snakket med flere aktører med kompetanse om unges seksuelle helse, skadelig seksuell atferd, bytte og salg av sex og seksuelle overgrep. Vi viser til Kripos sin høring der de skriver at de ikke var blant de aktørene som ble hørt, og at kampanjen *Delbart* ikke har vært redegjort for og beskrevet.

Kommentarer til forslagene

Vi deler utvalgets synpunkt på at det er naturlig og riktig å plassere ansvar for barns trygge digitale oppvekst i Barne- og familiedepartementet.

² <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/kripos/seksuelle-overgrep/barn-som-selger-egenprodusert-overgrepsmateriale.pdf>

³ https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/2020-26-Redd%20Barna-5-ungdoms-erfaring-med-porno-pa-nett_barn-og-medier-2020_.pdf

⁴ <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/hvis-du-liker-meg-ma-du-dele-et-bilde>

Vi støtter de overordnede anbefalingene om å satse på økt kunnskap, bedre koordinering og økt kommunikasjon. Vi mener at de foreslåtte tiltakene harmonerer godt med mål i strategiene, *Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn. Nasjonal for samordnet innsats (2021-2025)*.⁵ og *Rett på nett. Nasjonal strategi for trygg digital oppvekst*.⁶

11.2 Kunnskap

Vi støtter oss til utvalgets anbefalinger om å styrke skolen og skolehelsetjenestens kompetanse til å gi god alle elever seksualitetsundervisning. Redd Barna vil understreke at det også er behov for å styrke kompetansen i barnehagen, og at seksualitetsundervisningen må tilpasses barns alder og modenhet, i tråd med mål satt i Helsedirektoratets strategi, *Snakk om det! Strategi for seksuell helse 2017-2022*.⁷ Redd Barna etterlyser økt kompetanse om unges seksuelle helse, internettbruk og skadelig seksuell atferd i barnevernet og i hjelpeapparatet. Redd Barna rapporten, *Internett er et mørkt rom. Håndtering av risiko for seksuell utnyttning over internett på barnevernsinstitusjon*,⁸ dokumenterer behov for å satse på kompetanseheving på disse områdene, i tillegg til å sikre at ansatte har tid og ressurser til å snakke om de nevnte temaene.

Vi er glade for at utvalget understreker at kompetansebehovet ikke bare bør avgrenses til å møte det digitale innholdet, men til det å håndtere nettrisikoen i den digitale hverdagen. Vi støtter særlig anbefalingen om å gi barn god, kvalitetssikret og alderstilpasset informasjon om tematikk knyttet til skadelig innhold på nettet, og at barn må få bedre kunnskap og håndteringskompetanse om utfordringer på nettet.

11.3 Koordinering

Vi har følgende kommentarer til anbefalingene som er beskrevet i avsnittet om koordinering.

Redd Barna er glade for at utvalget anbefaler at bildeprogramloven bør beholdes inntil videre. Vi mener at bildeprogramloven har en viktig funksjon, særlig for de yngste barna og deres foreldre. Det er positivt at skadelig medieinnhold for barn er merket med en aldersgrense. Aldersmerking er tydelig og lett å forstå for både barn og foreldre. Det gir foreldre en mulighet for å tilrettelegge for at barn kan skjermes mot skadelig innhold. Aldersmerking bidra til å veilede og bevisstgjøre foreldre på deres rolle med å skjerme barn mot skadelig medieinnhold. Redd Barna har gjennom vårt arbeid inntrykk av at dagens ordning med aldersmerking fungerer som en god ordning for de yngste barna, og at fastsettelsen av aldersgrensene virker relevante og oppdaterte. Vi viser også til utvalgets argument om at krav til og system for merking av aldersgrenser kan ha en veiledende og normgivende effekt overfor aktører som ikke er omfattet av loven.

Når det gjelder Barneombudets ønske om å ikke lenger ha en partsrolle når det gjelder klager på aldersgrenser, har vi ikke noen innsigelser mot det. Redd Barna understreker imidlertid det fordrer at det stilles tydelige krav om at Medieklagenemnda har barnefaglig kompetanse og kompetanse om våre forpliktelser i henhold til barnekonvensjonen.

Videre støtter vi anbefalingen om at lover som regulerer barns mediebruk, herunder bildedeling, bør være klare og forståelige. Vi er enige at det bør bidra til en mest mulig ensartet praksis, og grensene for hva som er lov bør være slik at de lettest mulig kan formidles til barn og unge. Vi mener Kripos sin kampanje *Delbart* bidrar til økt

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/668a08806f0244a49ea985c8eb18d075/no/pdfs/rett-pa-nett.pdf>

⁷ https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf

⁸ <https://www.reddbarna.no/content/uploads/2020/11/Internett-er-et-stort-m%C3%B8rkt-rom.pdf>

kunnskap om lovverket, og at kampanjen treffer godt i praksisfeltet. Vi vil likevel understreke at det stadig er behov for å øke kunnskap om lovgivningen, både blant foreldre og barn.

Vi etterlyser mer informasjon om anbefalingen om at myndighetene skal støtte utvikling av koordinerende ordninger og samarbeid for å følge med på og å følge opp krenkelser av barns rettigheter som skjer digitalt. Vi stiller oss positive til at barn enkelt skal kunne oppsøke hjelp, og at hjelpeapparatet skal være så godt koordinert at barnet får den hjelpen de har behov for. Likevel er det vanskelig å kommentere forslaget, fordi det ikke gis utdypende informasjon om hvordan dette er tenkt utformet i praksis.

Vi støtter også at det etableres et nasjonalt kunnskapssenter for barn og unges digitale hverdag, og at det bør forankres i et forskningsmiljø. Redd Barna mener dette må være tverrfaglig, uavhengig og at det skal tuftes på mål om å bidra til økt kunnskap om barns ulike rettigheter i en digital hverdag, slik barnekomiteen har tydeliggjort myndighetenes forpliktelser i den Generelle kommentaren, *Children's rights in relation to the digital environment*.⁹ Blant mange temaer som bør belyses er hvordan unges bruk av pornografi påvirker deres seksuelle helse, deres forståelse om hva samtykke er og syn på kjønnsroller. Vi mener at det er behov for mer kunnskap om hvem som er sårbare for å ta skade av å se på pornografi, og om bruk av pornografi kan være en forklaring på at unge som krenker jevnaldrende er mange som ikke vet at det de gjør er seksuelle overgrep. Videre støtter vi Likestilling- og diskrimineringsombudets i deres høringsuttalelse om at kompetanse om likestilling, kjønn og seksuell vold må inngå som en del av et nasjonalt kunnskapssenter for barn og unges mediebruk. Vi deler ombudets forståelse av at det er vanskelig å utvikle gode treffsikre tiltak uten en forståelse for betydningen av kjønn på disse områdene. Vi støtter også ombudets anbefaling om at det må utvikles mer kunnskap om pornoindustriens påvirkningskraft og rolle, og mekanismer som gjør at barn blir eksponert.

11.4 Kommunikasjon

Vi støtter anbefalingene som utvalget legger fram når det gjelder informasjonsarbeid, og vi er enige om at myndighetene har et ansvar for å gi informasjon til både barn og foreldre, blant annet om gjeldende lovverk. Vi støtter forslaget om at nettaktørene må ta ansvar for å ikke dele uønskede nakenbilder, selv om hvordan det er tenkt gjort gjerne kunne ha vært utdypet nærmere.

Perspektiver i det videre arbeid

Redd Barna har begrenset tro på filtrering og blokkering, samtidig som vi må vurdere hvordan teknologien kan brukes for å hindre at spesielt små barn eksponeres for pornografi, og skadelig innhold. Spørsmål og debatt om å begrense skadelig medieinnhold må også vurderes i lys av barnets alder og modenhet. Det er særlig viktig å se på hvordan vi kan skjerme de yngste barna, etter hvert som de bruker nettet mer. I det videre arbeidet må det i takt med økt digitalisering i samfunnet, tilrettelegges for gode og egnede digitale ressurser til barn i ulike aldre. Vi må tilby god informasjon tilsvarende ung.no for barn under 13 år, slik at de får tilgang til alderstilpasset og god kvalitetssikret informasjon om kropp, sex og seksuelle krenkelser.

I det videre arbeidet med å forebygge skadelig bruk av pornografi, og å arbeide for barns rettigheter på nettet, må vi satse mer på barn og unges medvirkning, i tråd med forpliktelsene i barnekonvensjonen. Vi må styrke strukturer som sikrer barn og ungdoms egne perspektiver, og som gir barn og unge innflytelse på arbeid med å innfri barns rett til å være trygge, få informasjon og å delta. På den måten sikrer vi bedre innsikt i barns utfordringer og hjelpebehov, noe som gir mer treffsikre tiltak og bidrar til økt tillit og oppslutning til både opplæringstiltak og eventuelt restriktive tiltak.

⁹ <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/GCChildrensRightsRelationDigitalEnvironment.aspx>

Vi mener samtidig at vi i tiden framover må vie mer oppmerksomhet til de bakenforliggende kreftene som tilrettelegger for spredning av pornografisk innhold blant unge. Vi mener at vi må rette mer oppmerksomhet på hvordan enkelte nettaktører og pornobransje opererer, og bidrar til mer kunnskap og debatt om hvordan de kan stilles til ansvar, og hvordan de kan være gjenstand for regulering, slik at barn kan skjermes bedre mot pornografi og seksualisert innhold.

Med vennlig hilsen

Redd Barna

Kaja Hegg
Spesialrådgiver internett og barns rettigheter

Thale Skybak
Seksjonsleder Norgesprogrammet

Brevet er elektronisk godkjent, derfor ingen signatur